

Kayyumlar kadın kazanımlarını nasıl etkiliyor

Türkiye siyasi tarihine bakıldığında, seçimle göreve gelen yerel yönetimler idaresinin sadece darbe dönemlerinde atanmışlar tarafından yürütüldüğü görülür. 1980 askeri darbesinden bu yana, ilk kez 11 Eylül 2016 tarihinde halk tarafından seçilen çok sayıda belediye başkanı, merkezi hükümet tarafından görevlerinden alınmış ve 28 belediyeye kayyum atanmıştır. Bunlardan 24'ü DBP'li belediye başkanlarıdır. 21.09.2016 tarihinde Şırnak'ın İdil ilçesi ile Diyarbakır'ın Hani ilçesine kayyum atanması ile bu sayı 26'ya çıkmıştır. DBP'li belediye başkanlarının yerine atanan kayyumlar bu il veya ilçelerin valileri veya kaymakamları iken, kalan 4 AKP ve MHP'li belediye başkanlarının yerine atananlar ise belediye meclisi seçimi ile belirlenmiştir. Ayrıca yine DBP'li belediye eşbaşkanlarının görev yaptığı Viranşehir, Bozova, Halfeti ve Suruç belediyelerine 29 Eylül'de valilik tarafından gönderilen bir genelge ile belediyenin yapacağı tüm proje ve hizmetler için "kaymakam onayı" zorunlu hale getirilmiştir. Belediye meclisinin iradesi, kaymakam kararına bağlanmıştır ki bu da bir tür kayyum uygulaması olarak nitelendirilebilir.

Kayyumların belediyelerde ilk yaptıkları işlerden biri yıllardır büyük emekler sonucu oluşturulan kadın kazanımlarını ortadan kaldırmaya kalkmak oldu. Kadın merkezleri kapatıldı, bu merkezlerde çalışan kadınların bazılarının işine son verildi, bazıları daha pasif görevlere aktarıldı, danışma merkezlerine başvuran kadınların belgelerine el konuldu.

Bu uygulamalara ayrıntılı olarak girmeden önce belediyelerde kadın politikaları neydi, nasıl uygulandı, kazanımlar nelerdi bunlara dikkat çekmek iyi olacak.

DBP'nin kazandığı belediyelerde uygulanan kadın politikaları, bu alanda 1999 yılından beri birçok kadın aktivistin de katılımıyla geliştirildi. 1999'da üç olan kadın belediye başkanı sayısı kadın hareketinin bu alanda etkin olması sonucu 2004 yılında 9'a, 2009'da 14'e çıktı. 2014 yılında ise bütün belediyelerde eşbaşkanlık uygulaması hayata geçirildi. Eşbaşkanlık; erkek egemenlikli ve bürokratik yapılar olan yerel yönetimlerin değişim ve dönüşümünü sağlamak için kotayı aşarak eşit temsiliyet ilkesinin temsiliyetten çıkararak fiili olarak yaşam bulmasını sağlıyordu. Bu şekilde tüm çalışmalar ve kararlarda ortaklaşmayı esas alan, kadını toplumsal cinsiyet rollerinin dışına çıkaran, kadın çalışmalarının kurumsallaşmasını sağlayan ve bu yolla kadın sistemini, bakış açısını yaşamsallaştırmak hedefleniyordu.

Kadın çalışmalarının kurumsallaşması için büyükşehir belediyelerinde Kadın Politikaları Daire Başkanlığı, ilçe belediyelerinde ise kadın müdürlükleri kuruldu. Bu müdürlükler/daire başkanlıkları çalışmalarını üç birim oluşturarak yürüttü.

- a) Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele
- b) Kadın Ekonomisini Geliştirme
- c) Eğitim ve Araştırma

Ayrıca mecliste Kadın-Erkek Eşitlik Komisyonları kuruldu, meclis üyesi ve çalışan kadınların yer aldığı kadın kurulları oluşturuldu. Cinsiyet eşitliğine duyarlı bütçe uygulamasını hayata geçirmek üzere çalışmalar yapıldı. Kadınların yönetim mekanizmasında aktif hale gelmesi, cinsiyetçi işbölümünün dışında görevlendirilmesi gibi uygulamalarla birlikte belediyelerin erkek egemen kurumsal yapısının değiştirilmesi için yoğun çaba gösterildi.

Pek çok kadın aktivistin emeğiyle kadınlar lehine önemli uygulamalar yaşama geçirildi. Bunları kısaca şöyle özetleyebiliriz.

- 43 yerde Kadın Merkezi açıldı. Bu merkezlerde psikolog, sosyolog, doktor gibi kadınların ihtiyaçlarına cevap verecek uzmanlar ile çalışmalarda aktif yer alan 200 kadın istihdam edildi. Kadın Politikaları müdürlüklerinde istihdam edilen kadınların sayısı ise yaklaşık 500'dü. Kentte yaşayan kadınların durumlarını tespit etmek için saha araştırmaları yapıldı. Farkındalık, güçlendirme ve meslek eğitimleri yapıldı. Yöreye göre değişmek üzere halı-kilim, seramik, çini, gümüş işçiliği, seramik, boyama, ehliyet, kuaförlük, tekstil, moda tasarımı, bilgisayar, muhasebe, hasır örücülüğü, ahşap oyuncak, dil eğitimi, deri işlemeciliği, takı tasarımı, girişimcilik, ipek dokuma gibi meslek edinme kurslarına binlerce kadın katılarak iş buldu ya da kendi işini kurdu. Kadına yönelik şiddet konusunda danışmanlık hizmeti verildi.
- Kadın ekonomisini geliştirmek için mesleki kursların yanı sıra pek çok yerde kadın pazarları kuruldu, var olan pazarlarda kadınlar için stantlar/tezgahlar açıldı. Mor Satış Kabinleri hazırlandı ve mahallelerde işlek yerlere konuldu. Halı-kilim, çini-seramik atölyeleri açıldı.
- Kadın kooperatiflerinin kurulması ve çalışması desteklendi. Sayısı 15'i bulan bu kooperatifler çeşitli alanlarda çalışmalar yürüttü. Örneğin Bismil'de bağcılık-üzüm, Bozova'da pul biber/salça, Gürpınar'da ev yemekleri, Batman'da halı kilim gibi çalışmalar hala sürdürülmeye çalışılıyor.
- Bölgede savaş ve göçler nedeniyle sadece kadın ve çocukların yaşadığı pek çok ev var. Bu evler ziyaret edilerek ihtiyaçlar doğrultusunda yardımlar yapıldı.
- Kadın ve çocuk sağlığı önemli çalışmalar arasında yer aldı. Hem eğitim çalışmaları hem de sağlık problemlerinin çözülmesi konusunda sadece kentlerde değil bağlı köylerde de faaliyet yürütüldü. Sağlık merkezleri açıldı, sağlık taramaları yapıldı.
- 4 yerde kadın sığınağı açıldı. Sığınaklardan çıkan kadınların yaşamını sürdürülmesi için destek verildi.
- Kadınların spor etkinliklerine imkân sağlamak üzere basketbol, voleybol takımları kuruldu. Bazı yerlerde kadın spor salonu açıldı. Parklara kadınların daha çok faydalandığı spor malzemeleri yerleştirildi.
- Ekolojik tarımın geliştirilmesine yönelik de birçok faaliyet yürütüldü. Örneğin Çınar'da şiddet mağduru kadınlarla ve çatışma bölgelerinde evinden çıkmak zorunda kalan kadınlarla dayanışmak için ekilen kadın tarlası çalışması halen devam etmektedir. Kadın tarlasında bamya toplanmakta ve satışı yapılmaktadır. Dersim'de yerel tohumların ekilip çoğaltıldığı bostan oluşturuldu. Burada üretilen mahsulden kadınlar ihtiyaç duyduklarını kullanmak üzere aldılar, arta kalanlar ise satılarak geliri kadın çalışmalarına aktarıldı. Benzer çalışmalar diğer bölgelerde de var. Bunlar bazı bölgelerde kadın komünleri olarak faaliyet yürütüyor.
- Kadın kültür çalışmaları da temel alanlardan biri. Kadın festivalleri, kadın günleri, resim, müzik, fotoğrafçılık kursları gibi çalışmalar sürekli olarak gerçekleştiriliyor.
- Toplusözleşmelerde kadınlar lehine maddeler ilk kez yer aldı. 8 Mart kadın çalışanlara idari tatil ilan edildi. Belediye personelinin eşine şiddet uygulayan ve kız çocuklarını okutmayanlara müeyyideler getirildi.

- Avrupa Yerel Yönetimler ve Bölgeler Konseyi tarafından hazırlanan Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı belediyeler tarafından imzalandı; gereklerini yerine getirmek için çalışmalar yapıldı.
- Özgür kadın parkları, çamaşırhaneler ve kreşler kuruldu.
- Çeşitli konferans, panel, sempozyum gibi çalışmalar düzenlendi.

Bu liste daha da uzatılabilir. Görüldüğü gibi hayatın her alanında kadının yaşam şartlarını düzeltmek ve eşitliği sağlamak üzere çalışmalar yürütüldü ve kadınlar lehine kazanımlar gerçekleştirildi.

TUTUKLAMA VE KAYYUM ATAMALARI

Bu çalışmalar yapılırken DBP ve HDP'ye yönelik siyasi soykırımlar da bütün hızıyla sürüyordu. Pek çok eşbaşkan, meclis üyesi, belediye çalışanı gözaltına alınıp tutuklandı. 19 belediye kadın eşbaşkanı çeşitli tarihlerde gözaltına alındı, tutuklanıp serbest bırakıldı. 14 kadın eşbaşkan halen tutukludur. 2 eşbaşkan da aranmaktadır. Yani 96 kadın eşbaşkandan 35'i ya gözaltına alındı, ya tutuklandı ya da aranmaktadır. Ve hepsi de görevden alınmıştır. 26 belediyeye kayyum atandı. Kayyum atanan belediyelerden 15'inde resmi eşbaşkan da kadındır.

Kayyum atamaları anayasa ve belediyeler kanununa aykırıdır. Anayasanın 127'nci maddesine göre; "Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir". Farklı bir deyişle, belediyelerin görev ve yetki alanları belirli bir idari birimde yaşayan insanların seçimlerle ortaya koydukları iradeleri çerçevesinde uygulanır ve tanımlanır. Ayrıca, halk tarafından seçilen mahalli yöneticilerin bu vasıflarını yitirmeleri için yapılacak itirazların çözüme kavuşturulması da yargı ve denetleme yolları ile çözüme kavuşturulur. Yargı kararı ile kesin bir hüküm verilmeden, İçişleri Bakanı veya valinin seçilmiş organın yetkisini gasp ederek başkan ataması açık bir anayasa ihlalidir.

Kayyum atanan belediye başkanlarından hiçbirinin yargılama sürecinin sona ermemiştir. 674 No'lu KHK yürürlüğe girmeden önce, 5393 sayılı Belediye Kanununa göre, görevleri ile alakalı ihlallerden ötürü haklarında soruşturma yürütülen belediye başkanları, soruşturma sonuçlanıncaya kadar İçişleri Bakanlığı tarafından görevden alınabilmektedir. Nitekim çıkarılan KHK'nın duyurulduğu tarihte, 33 DBP'li Belediye Eş Başkanı bu yasal düzenlemeye dayanılarak görevlerinden alınmıştı. Geçici olarak görevden uzaklaştırılan bu belediye eş başkanları yerine; belediye yasasında belirtilen şekilde meclisin üyeleri arasından seçilen eş başkan vekilleri olmasına rağmen bu belediyelere kayyum atanması, hem halk iradesinin yok edilmesi hem de yargılamalar sona ermediği için masumiyet karinesinin ihlali anlamına gelmektedir.

Yine yerellerin karar mekanizmaları olan belediye meclislerinin rutin toplantılarının kayyumun izni ve çağrısına bağlanması zaten çok yetersiz olan yerel demokrasinin tamamen ortadan kalkması anlamına gelir.

Hukukun en temel ilkelerinden birisi, "çıkarılan kanunlar geriye dönük uygulanamaz" ilkesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 38. madde ile de kabul edilmektedir. 674 No'lu KHK ile bu ilke de çiğnenmiş, geriye dönük işlem yapılacağı kararnamede açıkça belirtilmiş ve haklarındaki soruşturulmalar devam ederken belediye başkanlarının yönettiği belediyelere kayyum atanmıştır.

Türkiye, kayyum atamaları ile imzalayıp yürürlüğe koyduğu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı da ihlal etmektedir. Bu şartın 4. maddesinin 4. fıkrası şudur: "Yerel makamlara verilen yetkiler normal olarak tam ve münhasırdır. Kanunda öngörülen durumların dışında, bu yetkiler öteki merkezi veya bölgesel makamlar tarafından zayıflatılamaz veya sınırlandırılmaz". Seçilmiş belediye başkanları

HDP Genel Merkezi: Barbaros Mah. Tahran Cad. Büklüm Sok. No: 117 Kavaklıdere/Çankaya ANKARA

Tel: 0312 427 17 80 Fax: 0312 428 89 57

yerine merkezi hükümet tarafından yapılan kayyum atamaları, Türkiye için de bağlayıcılığı olan bu maddeyi açıkça ihlal etmiştir.

KADIN KAZANIMLARI TEHDİT ALTINDA

Yukarıda özet olarak açıklamaya çalıştığımız kadın kazanımları açısından ise durum daha vahimdir. Çünkü Atanan kayyumların ilk işi kadın müdürlüklerine ve kadın merkezlerine müdahale oldu. Bu kazanımlar kayyumlar yolu ile yok olma tehdidi ile karşı karşıyadır.

Kayyumla beraber;

Batman Belediyesi'nde Kadın Politikaları Müdürlüğü kaldırıldı. 12 yıldır aktif bir şekilde kadına yönelik her türlü şiddetle mücadele çalışmaları yürüten Selis Kadın Merkezi ve Hevi Kadın Atölyesi kapatılmaya çalışıldı ancak kadınların karşı çıkması ile şimdilik bu kararlar durduruldu. Çok dilli tiyatro eğitimi veren ve oyunlar sergileyen kültür merkezi kapatıldı.

Sur, Erciş, Edremit, İpekyolu, Özalp, Cizre, Silopi, Mazıdağı, Derik ve Suruç'ta, kadın müdürlükleri kapatıldı, çalışmalar durduruldu, kadın çalışanlar pasif pozisyonlara getirildi.

Cizre Belediyesi Kadın Politikaları Müdürlüğü'ne bağlı Sitiya Zîn Kadın Danışmanlık Merkezi'nde kadınların başvuru belgelerine el konuldu.

Mazıdağı, Derik, Dargeçit ve Silvan Belediyesi Kadın Merkezleri kapatıldı. Diğer kadın merkezlerinin çalışmaları da durduruldu.

Cizre ve Silvan belediyelerinde kadın çalışmalarında yer alan kadınların bir kısmının iş akitleri feshedildi. Kadın çalışmalarında yer alıp iş akitleri feshedilmeyen kadınlar ise görev yerleri değiştirilmek suretiyle alandan uzaklaştırıldı.

Diyarbakır Büyükşehir Kadın Politikaları Daire Başkanı gözaltına alındı ve 20 gün sonra serbest bırakıldı. Bağlar çocuk merkezi ve anadilde eğitim veren okul kapatıldı.

Kısacası kadınların yıllardır büyük emekler sonucu yarattığı kadın kazanımlarına el konulmaya, hayatı dönüştürme çabaları boşa çıkarılmaya başlandı.

Kayyum atanan 26 belediyeden 15'inin resmi başkanları da kadındır.

Kent adı	Belediye başkanının adı	İlçe Nüfusu	Aldığı oy oranı
Hakkari	Dilek HATİPOĞLU	275 bin	%66,83
Diyadin %48,43		Hazal ARAS	43 bin
Silvan	Yüksel BODAKÇI	86 bin	%69,55
Dargeçit	Zeynep SİPŞİK	27 bin	%60,16
Derik	Sabahat ÇETİNKAYA	62 bin	%64,4
Mazıdağı	Necla YILDIRIM	33 bin	%61,71
Nusaybin	Sara KAYA	116 bin	%78,78

HDP Genel Merkezi: Barbaros Mah. Tahran Cad. Büklüm Sok. No: 117 Kavaklıdere/Çankaya ANKARA

Tel: 0312 427 17 80 Fax: 0312 428 89 57

HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ

Bulanık	Figen YAŞAR	83 bin	%45,84
Eruh	Eda KİLİS	20 bin	%52,37
Cizre	Leyla İMRET	133 bin	%81,61
Silopi	Emine ESMER	115 bin	%78,19
Edremit(Van)	Sevil Rojbin ÇETİN	114 bin	%50,91
Erciş	Diba KESKİN	172 bin	%49,43
İpekyolu	Aygül BİDAV	275 bin	%48,32
Özalp	Handan BAĞCI	71 bin	%71,

TUTUKLANIP DAHA SONRA TAHLİYE OLAN EŞBAŞKANLAR

1.	Yüksel Bodakçı	Silvan
2.	Fatma Şık Barut	Sur
3.	Sara Kaya	Nusaybin
4.	Gülistan Akel	Batman
5.	Hidayet Tiryaki	Batman İkköprü
6.	Şaziye Önder	Iğdır il
7.	Şengül Erkmən	Kars Dıgır
8.	Emine Esmer	Silopi
9.	Evin Keve	Van Çatak
10.	Leyla İmret	Şırnak Cizre
11.	Ülkü Baytaş	Diyarbakır Yenişehir
12.	Safure Güneş	Van Muradiye
13.	Eda Kılıs	Siirt Eruh
14.	Leyla Salman	Nusaybin
15.	Necla Yıldırım	Mardin Mazıdağı
16.	Zülfiye Kaşmir	Diyarbakır Dicle
17.	Sadiye Sürer	Diyarbakır Kulp
18.	Sevil Rojbin Çetin	Van Edremit
19.	Fatma Yıldız	Hakkari Başkan vekili
20.	Adile Kozay	Hakkari Yüksekova Başkan vekili

HDP Genel Merkezi: Barbaros Mah. Tahran Cad. Büklüm Sok. No: 117 Kavaklıdere/Çankaya ANKARA

Tel: 0312 427 17 80 Fax: 0312 428 89 57

TUTUKLU EŞBAŞKANLAR

1.	Dilek Hatipoğlu	Hakkari
2.	Handan Bağcı	Van Özalp
3.	Diba Keskin	Van Erciş
4.	Cennet Ayik	Elazıđ Karakoçan
5.	Zeynep Sipçik	Mardin Dargeçit
6.	Seyran Arđan	şırnak Beytüşşebap
7.	Sebahat Çetinkaya	Mardin Derik
8.	Hazal Aras	Ađrı Diyadin
9.	Aygün Tařkın	Diyarbakır Ergani
10.	Figen Yaşar	Muř Bulanık
11.	Nevin Oyman Girasun	şırnak İdil
12.	Tölay Karaca	Erzurum Tekman
13.	Zilan Aldatmaz	Van Saray